

For at lede Vandet bort fra Søerne var der gravet en meget, baade i Længde og Dimensioner, betydelig Kanal — kaldet „Søkanalen“ — fra Søerne ud til Kattegat, og langs Siderne af Søerne imod den højereliggende Mose gravedes ligeledes mindre Kanaler. Endelig blev der gravet en Masse Hoved- og Bigrøfter af et saadant Omfang, at de indtager et samlet Areal af ca. 60 Tdr. Land.

Vildmosegaardens Oprettelse.

Efter at Søbunden havde vist sig egnet til Dyrkning, blev „Vildmosegaard“ opført i Møllesøen i Aarene 1767—68. Under denne Gaard, der ifl. kgl. Bevilling regnes som Hovedgaard, opdyrkedes af de udtørrede Søer 400 Tdr. Land Ager, medens det øvrige Areal blev udlagt som Græs. Under Gaarden drives endnu det samme Areal; dog har Græssletten paa Toftøens Areal — ca. 160 Tdr. Land — nu gennem flere Aar været bortauktioneret i mange smaa Parceller, saaledes at mange af Omegnens Beboere her har kunnet blive forsynet med Hø.

Paa Vildmosegaard har gennem mange Aar været holdt og holdes endnu en Besætning paa ca. 20 Heste og ca. 150 Kreaturer.

Erhvervelse af tilgrænsende Jord.

For at skaffe Adgang til Havet erhvervedes de øst for Mosen mellem denne og Havet liggende Kragelund- og Knarmougaarde og senere, da Godset Gudumlund blev tilkøbt og lagt under Grevskabet Lindenberg, blev Toftjorderne, der som en Halvø fra øst rækker ind i Mosen, og som hørte under Gudumlund, altsaa ogsaa Grevskabets Ejendom.

Man havde tidligt Øjet aabent for, at det, hvis selve Mosen skulde angribes af Betydning, da vilde være af væsentlig Betydning at have Raadighedsret over saa meget af det tilgrænsende Land som muligt for at have dette som Udgangspunkt for sine Angreb. Ved Erhvervelsen af Gudumlund Gods fik man endvidere direkte Forbindelse med Mosen imod Nordvest, og imod Sydøst — syd for Tofte — stødte Hurup-Jorderne, som allerede hørte til Lindenberg, til Mosen. —

Naar hensees til, at man vel indtil de seneste Tider, kun har kunnet tænke sig en Udnyttelse af Mosen — hvad enten det maatte være med Henblik paa selve Tørvemassens Anvendelse eller paa Kultivering af Mosen iværksat paa den Maade, at man bejdede sig ud fra Landsiden, kan det ikke nægtes, at Erhvervelsen af de omtalte tilgrænsende Jorder, for ikke at tale om Søernes Tørlægning og Vildmosegaardens Oprettelse, skyldes aarvaagne, klart- og langtseende Øjne.

Man ved, at allerede i Grev Moltkes Tid blev der gjort Forsøg paa Kultivering af et lille Stykke af Moseoverfladen. Var dette Forsøg falden heldigt ud, vilde man utvivlsomt have fortsat. Formentlig har Forsøget ikke svaret til Forventningerne, eftersom der ikke blev fortsat med Forsøgene før langt senere. Dog blev der Tid efter anden med Lensbesidderens Billigelse af de under Grevskabet hørende Forpagtere og Fæstere, hvis Ejendom laa bekvemt herfor, opdyrket mindre Arealer af Mosen, væsentligst i dennes nordvestlige Hjørne. Paa denne Maade er her opdyrket 30 à 40 Tdr. Land langs Landsiden.

Da Baroniet Lindenberg blev ophøjet til Grevskab, indgik saavel Vildmosegaardens som selve Vildmosen, der, som før omtalt, var erhvervet som Allodial-Gods og altsaa tilhørte Baron Schimmelmans personlig, under Grevskabet som dets Besiddelse.

Afvanding af Mosen.

Naar Gudumlund Gods blev erhvervet for Grevskabet, havde det formentlig mere end en Aarsag. Som omtalt skaffedes herved paa en Strækning imod Nordvest landfast Forbindelse med Vildmosen, og hvad der havde ganske overordentlig Betydning for dennes Udnyttelse var, at der ved denne Erhvervelse skabtes en ganske nødvendig Betingelse for Afvanding af en ikke ringe Del af Mosen ad den gravede Kanal (Tørvekanalen), som endnu findes fra Mosens nordvestlige Hjørne til Gudumholm Stationsby, hvor Kanalen falder i den ligeledes gravede Gudumlund Kanal eller